

Metode for fysisk modellering av luftputekammer

CEDREN-prosjekt:

HydroPEAK

Type innovasjon:

Ny metode

Beskrivelse:

Metode for fysisk modellering av luftputekammer

Kontakt:

Kaspar Vereide, NTNU
kaspar.veraide@ntnu.no

En nyutviklet metode gjør det mulig å utføre fysiske modellforsøk av vannkraftverk med luftputekammer. Metoden kan brukes for å studere eksisterende luftputekammer og optimalisere designet av nye prosjekter.

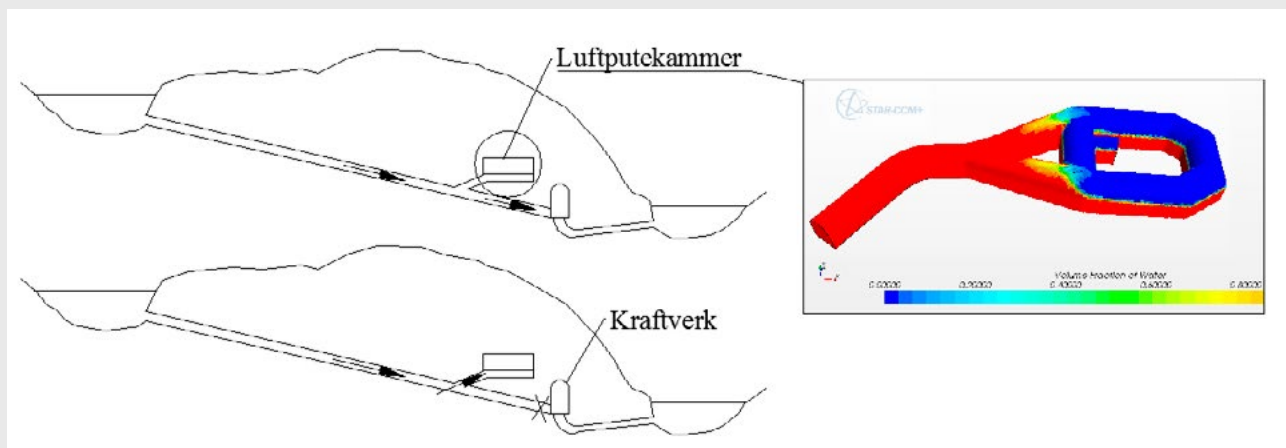
Utfordring ■ Et luftputekammer demper trykkstøt og trykkrefter fra vannet, når vannkraftverk starter og stopper, slik at kreftene i vannet ikke skader kraftverket.

Luftputekammer i norske kraftverk er store underjordiske fjellhaller som pumpes fulle av luft. Når kraftverket eksempelvis stoppes strømmer vannet inn i kammeret og komprimerer luften i stedet for å kolliderer inn i kraftverket.

Ettersom luftputekammer er en kompleks hydraulisk konstruksjon er det en fordel å kunne å utføre fysiske modellforsøk for å teste forskjellige design og driftssituasjoner. Slike modellforsøk har imidlertid vist seg å være en utfordring, siden de normalt krever at det atmosfæriske lufttrykket må skaleres.

Løsningen ■ Ved å heve den stedlige plasseringen av luftputekammeret i modellforsøket relativt til øvre magasin kan riktig forhold mellom trykk, volum og vannstand i luftputekammeret oppnås, uten å måtte skalere atmosfærisk lufttrykk.

Vannkraftverk med luftputekammer. Luftputekammeret fungerer som en airbag ved at det demper trykkstøt og trykkrefter fra vannet, når vannkraftverk startes og stoppes, slik at vannet ikke skader kraftverket.

Bruk ■ Metoden er brukt i et fysisk modellforsøk av Torpa vannkraftverk i Vassdragslaboratoriet på NTNU. Det ble her påvist at metoden kan benyttes blant annet til å fastslå maksimal trykkamplitude under avslag fra full last i kraftverket. Metoden er brukt i kombinasjon med endimensjonale simuleringer av kraftverket.

De fysiske modellforsøkene og de numeriske simuleringene viser seg å ha ulike styrker og svakheter, og en kombinasjon er fordelaktig. Den nye metoden for fysiske modellforsøk av luftputekammer kan brukes til å designe nye luftputekammer for nye kraftverk og til å teste eksisterende luftputekammer i eksisterende kraftverk.

Potensial ■ Ved utbygging av mer pumpekraft, vil bygging av nye luftputekammer bli aktuelt. Luftputekammeret er spesielt fordelaktig for pumpekraftverk, fordi reduserte trykk- og akselerasjonskrefter muliggjør en mer fleksibel drift og hurtigere start og stopp av anlegget. Metoden for fysiske modellforsøk kan da benyttes til å teste design av luftputekammer før disse skal bygges. Ved hjelp av fysiske modellforsøk vil man kunne redusere kostnadene for luftputekammeret og optimalisere driften av vannkraftverket.

Modell av luftputekammer i størrelse 1:65. Foto: Håkon Barstad i Europower

Fysisk modell av vannkraftverk i laboratoriet. Foto: Kaspar Vareide

